

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไป ในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ บทนี้นำเสนอเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ศึกษาประวัติและพัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ของสถาบันการศึกษายามบาลของไทย
2. ศึกษาเปรียบเทียบวิชาพื้นฐานทั่วไป ในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ของสถาบันการศึกษายามบาล ในกรุงเทพมหานคร จากอดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2499-2527) เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การบริหารวิชา และการเรียนการสอน
3. ศึกษาสถานภาพ และปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไป ในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ของสถาบันการศึกษายามบาลในกรุงเทพมหานคร ในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ของสถาบันการศึกษายามบาลในกรุงเทพมหานคร 7 แห่ง ใช้วิธีการวิจัย เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) และการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยเน้นที่วิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีขั้นตอนของการศึกษาตามลำดับคือ

1. ขั้นตอนของการวิจัย ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาพัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไป ของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ จาก เอกสาร

1.2 สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

1.3 ออกแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป อาจารย์พยาบาล และนักศึกษาพยาบาล ผู้เรียนวิชาพื้นฐานทั่วไปในปัจจุบัน ของสถาบันการศึกษาพยาบาลใน กรุงเทพมหานคร 7 แห่ง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) สำหรับกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป จำนวน 69 คน อาจารย์พยาบาล จำนวน 27 คน รวมกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ 96 คน และนักศึกษาพยาบาลจำนวน 341 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 แบบคือ

2.1 การรวบรวมเอกสาร ใช้เกณฑ์ภายนอกและภายใน พิจารณาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์โดยนำเกณฑ์ในการพิจารณาเอกสารของ อรพิน ดันธนะสฤทธิ (2522) ซึ่งดัดแปลงจากข้อเสนอแนะการพิจารณาเอกสารของแวนดาเลน มาใช้ในการคัดเลือก เอกสารสำหรับการวิจัยครั้งนี้

2.2 แบบสัมภาษณ์ สร้างจากการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลเอกสารกับเค้าโครง (Outline) ของการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ แล้วรวบรวมข้อที่ค้นไม่พบจากเอกสาร กำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์แบบ Unstructured Interview

2.3 แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยปรับปรุงจากแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย เรื่องสถานภาพและปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไปให้มีเนื้อหาครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการศึกษาด้านสถานภาพและปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไปในปัจจุบัน มี 2 ฉบับ สำหรับอาจารย์ และนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตาม เนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา 4 ท่าน และทางการศึกษาพยาบาล 3 ท่าน รวมทั้งทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) ของแบบสอบถามอาจารย์ .79 ของนักศึกษาพยาบาลเท่ากับ .81.

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเดินทางไปที่มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยพยาบาลแต่ละแห่ง เพื่อทำการสำรวจข้อมูลเอกสาร หลักสูตร คู่มือการศึกษา และแจกแบบสอบถามตลอดจนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ เพิ่มเติมข้อมูลส่วนที่ไม่ปรากฏในเอกสาร ด้วยตนเอง ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้นประมาณ 6 สัปดาห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ดังนี้

4.1 ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (The Statistical Package for the Social Sciences) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การทดสอบค่าที (T-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of Variance)

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนในรูปตารางและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าพัฒนาการของวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ มีการเปลี่ยนแปลงแต่ละด้านมีรายละเอียด โดยสรุปดังนี้คือ

1. การเปลี่ยนแปลงการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไป หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล) ฉบับแรก พ.ศ. 2499 ของคณะพยาบาลศาสตร์ กิริราช มีรูปแบบการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปแบบแยก (Separate) โดยเน้นวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์มากกว่าวิชาในด้านอื่น ๆ และไม่ปรากฏการจัดแบ่งโครงสร้างที่ชัดเจน แต่ก็ถือเป็นหลักสูตรพื้นฐานสำหรับหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ในระยะหลังต่อมา ลักษณะของการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปจะเป็นแบบกระจายสัดส่วนรายวิชาที่กำหนดให้ เรียนวิชาในทุกหมวด โดยตลอดในทุกหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร

ประเภทวิทยาศาสตร์บัณฑิตพยาบาล หรือประเภทประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) 4 ปี พัฒนาการที่เห็นเด่นชัดในการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปก็คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดวิชา โดยมีการจัด เป็นรูปแบบขนานในหลักสูตรของภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี พ.ศ. 2512 และจะคงรูปแบบเช่นนี้ไว้ตลอดในทุกหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ที่เปิดสอนหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในภายหลัง แนวทางการจัดแม่ข่ายวิชาที่กำหนดในแต่ละหมวดของวิชาพื้นฐานทั่วไปจะเป็นรายวิชาบังคับ โดยไม่เปิดให้มีการเลือกอย่างเสรีแต่การจัดวิชาก็ได้พยายามให้ครอบคลุมในแนวทางกว้าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพพยาบาล และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กับชีวิตประจำวัน สำหรับรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้แสดงไว้แล้วในตารางที่ 3 และ 4

การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปที่วิเคราะห์ได้จากแบบสอบถามอาจารย์จะพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้จัดกระจายสัดส่วนรายวิชา โดยให้เรียนในช่วง 2 ปีแรกตามลำดับความยากง่ายและความต่อเนื่องของเนื้อหาวิชา

2. จุดมุ่งหมาย เนื่องจากไม่ปรากฏการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิชาพื้นฐานทั่วไป ทั้งโดยรวมหรือแยกแต่ละหมวดวิชาเอาไว้ใน เอกสารหลักสูตรและจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมข้อมูล แต่จะปรากฏข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไป ของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เพียงแห่งเดียวที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปไว้

การศึกษาข้อมูลในส่วนนี้ ส่วนใหญ่จึงสรุปผลได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม ซึ่งจะให้กลุ่มตัวอย่างอาจารย์และนักศึกษาพยาบาล แสดงความคิดเห็นในเชิงคุณลักษณะ ปรากฏผลว่า กลุ่มอาจารย์พยาบาลคาดหวังเรื่อง เข้าใจชีวิตและจิตใจของผู้อื่นมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งจะตรงกับความคิดเห็นของกลุ่มนักศึกษาพยาบาล ในขณะที่กลุ่มอาจารย์ผู้สอน วิชาพื้นฐานทั่วไปคาดหวังมากในเรื่องมีความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับค่าเฉลี่ยความคาดหวังที่ดีต่ำสุดของอาจารย์พยาบาล และจากความคิดเห็นของนักศึกษายาบาลก็จะตรงกับในคุณลักษณะ สามารถเสนอแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ แต่ความคาดหวังของอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป กลับมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในคุณลักษณะ สามารถวิเคราะห์และวินิจฉัยลักษณะต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง

3. เนื้อหาวิชา จัดตามสาขาวิชา โดยแบ่งเป็น 3 หมวดวิชาในระยะแรก คือ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมวดวิชาสังคมศาสตร์และหมวดวิชามนุษยศาสตร์ ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2520 ในหลักสูตรของวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ พ.ศ. 2529 จึงได้มีการแยกหมวดภาษาเพิ่มเติมขึ้นอีก 1 หมวด รวมเป็น 4 หมวดวิชา

จำนวนรายวิชา มีการเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนซึ่งจะไม่เพิ่มขึ้นแต่จะเป็น ลักษณะสลับกันระหว่างจำนวนน้อยและมาก ในหมวดวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สำหรับอีก 2 หมวดวิชานั้น หมวดวิชาภาษา พัฒมาจากการไม่กำหนดวิชาไว้ในหมวดนี้แต่รวมอยู่ในหมวดมนุษยศาสตร์ จนกระทั่งมีการกำหนดที่คงที่ตลอดมาจำนวน 2 รายวิชา ในขณะที่หมวดวิชา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์จะมีจำนวนรายวิชาที่มากโดยตลอด และลักษณะรายวิชาในทุกหมวดวิชามีแนวโน้ม เป็นรายวิชาเบื้องต้นทั้งสิ้น เช่นเดียวกับลักษณะ เนื้อหาซึ่งมีความโน้มเอียงไปในแนวทางการ เป็นวิชาประเภทความรู้และความเข้าใจ ยกเว้นเนื้อหาวิชาหมวดวิชาภาษาและวิชาคณิตศาสตร์ ที่คงลักษณะประเภททักษะการศึกษาขั้นสูงไว้

สำหรับความคาดหวังของอาจารย์เกี่ยวกับลักษณะ เนื้อหา จากการวิเคราะห์ ข้อมูลแบบสอบถามปรากฏผลว่า ทั้งอาจารย์พยาบาลและอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงสุดที่ตรงกันใน เนื้อหาที่ เน้นความสำคัญของการ ใช้ความคิดและมีวิจารณ์อย่างมีเหตุผล ส่วน เนื้อหาในลักษณะ เป็นหลักและทฤษฎีที่ เน้นความก้าวหน้าทางวิชาการ จะมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำสุดตรงกัน เช่นกัน เกี่ยวกับลักษณะรายวิชาใน เรื่องการ เป็นพื้นฐาน เบื้องต้นที่สำคัญต่อการ เรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์ กลุ่มอาจารย์ทั้งหมดคาดหวังในหมวดวิชา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์สูงสุดในวิชาชีววิทยา เช่นเดียวกับความคิด เห็นของนักศึกษาพยาบาล ส่วนใหญ่ แต่ในหมวดมนุษยศาสตร์จะมีความแตกต่างในความคาดหวังสูงสุดระหว่างอาจารย์ พยาบาล และอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ซึ่งนักศึกษาพยาบาลมีความคิด เห็นสอดคล้องกับ อาจารย์พยาบาลคือ สูงสุด ในวิชาจิตวิทยา สำหรับหมวดสังคมศาสตร์จะแตกต่างในการแสดง ความคิด เห็นหรือความคาดหวังอย่างมาก กล่าวคือวิชาพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจมนุษย์ จะมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงสุดในความคิด เห็นที่คาดหวังของอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ในขณะที่นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่เห็นว่าวิชาสังคมวิทยา เป็นวิชาพื้นฐาน เบื้องต้นที่สำคัญ ลักษณะ ของความคาดหวังและความคิด เห็น เช่นนี้จะมีปรากฏใน เรื่อง เกี่ยวกับลักษณะ วิชาที่เป็นประโยชน์

ต่อการประกอบอาชีพพยาบาลด้วย ต่างกันก็เพียงวิชาสังคมวิทยา มิได้ เป็นวิชาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในกรณีนี้แต่กลับเป็นวิชาหลักรัฐศาสตร์ และการปกครองกับวิชาหลักเศรษฐศาสตร์ ในหมวด วิชาสังคมศาสตร์ที่อาจารย์ผู้สอนพื้นฐานทั่วไปและอาจารย์พยาบาล เป็น 2 รายวิชาที่มีค่าเฉลี่ย ความคาดหวังสูงสุดตามลำดับ

4. การบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไป สำหรับหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล)

มีพัฒนาการสรุปเกี่ยวกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ เริ่มจากบุคคลทำหน้าที่ดำเนินการเฉพาะขยาย ขึ้น เป็นภาควิชารับผิดชอบ และล่าสุดที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือ จัดกลุ่มบุคคลที่มาจากตัวแทนของภาค วิชาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไป โดยมีได้เป็นการแต่งตั้งกรรมการอย่าง เป็นทางการ ซึ่งความคาดหวังของกลุ่มอาจารย์จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ปรากฏ ว่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุดให้อยู่ในความรับผิดชอบของภาควิชา แต่ไม่มีการระบุว่าเป็นภาควิชาใด สำหรับในหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) 4 ปี จะไม่ปรากฏ พัฒนาการเด่นชัด แต่จัดความรับผิดชอบบริหารวิชารูปแบบคณะกรรมการดำเนินงานและประ- สานงานวิชา

สำหรับการบริหารในด้านอื่น ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะที่จัด สอน ไม่ว่าจะเป็นการบริการห้องเรียน อุปกรณ์การสอน และการจัดหาตำรา ส่วนการจัดผู้สอน การจัดอาจารย์ผู้ควบคุมหรือประสานงานวิชา ในสถาบันประ เภทมหาวิทยาลัย เป็นอิสระของคณะ ที่รับผิดชอบ ซึ่งจะจัดผู้สอนโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้สอน เป็นสำคัญ เช่นเดียวกับสถาบัน ประ เภทวิทยาลัยพยาบาลแต่จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด เกี่ยวกับข้อกำหนดหรือระเบียบ ในการจัดผู้สอนของสถาบันสังกัดกระทรวงกลาโหมหรือมหาดไทย

5. การเรียนการสอน พัฒนาการของวิธีการสอนจะไม่ปรากฏให้เห็น เด่นชัด

แต่จะมีลักษณะ เริ่มจากสอนโดยการบรรยายกลุ่มใหญ่ นักศึกษาหลายสาขา เรียนร่วมกัน เป็นการ สอนที่ใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ ยังคงมีการสอนกลุ่มย่อย เกี่ยวกับการปฏิบัติในบางวิชาของ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์และหมวดวิชาภาษา สำหรับความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม พบว่าผู้สอนใช้การสอนโดยการบรรยายเป็นหลักค่อนข้างมาก ซึ่งจะตรงกับการจัดกิจกรรมการสอนของอาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ที่จัดการ บรรยายล้วนค่อนข้างมากในทุกหมวดวิชา ยกเว้นหมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ที่มีการ

จัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติในห้องทดลองมากที่สุด ส่วนพฤติกรรมการสอนที่ผู้สอนใช้นั้นปรากฏผลจากความคิดเห็นของนักศึกษาว่าเป็นการให้ความรู้กว้าง ๆ ตามลักษณะวิชานั้น ๆ โดยที่ยังมีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามหรือแสดงความคิดเห็น และมีการฝึกนักศึกษาให้วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาด้วยตนเองบ้างบางส่วน เกี่ยวกับลักษณะของผู้สอนทั่วไป ส่วนใหญ่นักศึกษาเห็นว่าการตั้งใจในการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนตามความคิดเห็นของนักศึกษาศาพยาบาลจะแตกต่างกันไปตามสภาพของสถาบัน (ดูรายละเอียดในตารางที่ 17)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินผล มีพัฒนาการจากระบบคะแนนมาเป็นระบบเกรด (Grading System) ลักษณะการวัดผล ส่วนจะเป็นการทดสอบปลายภาค การพิจารณาผลคะแนนและตัด เกรด เป็นไปตามข้อบังคับหรือ เกณฑ์กำหนดของแต่ละสถาบันตามความคิดเห็นของนักศึกษา เกี่ยวกับ เรื่องการวัดผลนี้ ปรากฏผลว่าใช้ผลการทดสอบระหว่างภาคและปลายภาครวมกัน เป็นส่วนใหญ่ในแต่ละสถาบัน ซึ่งจะไม่แตกต่างกับ ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนเป็นส่วนใหญ่เช่นกัน

ปัญหาของการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ที่พบจากข้อมูลการสัมภาษณ์ปรากฏผลว่ามีปัญหาในการเรียนการจัดหาอาจารย์ที่มีความสามารถ และการจัดชั่วโมงการสอนแทน ชั่วโมงที่ขาดไป ซึ่งพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนว่า มีปัญหาในเรื่องจำนวนชั่วโมงสอนมีน้อยแต่เนื้อหาเยอะ เป็นปัญหามากที่สุด เช่นเดียวกับความคิดเห็นของนักศึกษา ซึ่งเห็นว่าปัญหานี้ เป็นปัญหาสำคัญ สำหรับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไปนั้น ก็จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับ เวลาเรียนมีน้อยไป เมื่อเทียบกับเนื้อหาวิชา

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยทั้ง 5 ฉบับ พบประเด็นสำคัญที่ควรแก่การอภิปราย ทั้ง 5 ด้านดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไป ลักษณะการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ ได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลายครั้ง ซึ่งเป็นการปรับปรุง

โครงสร้างการจัดรายวิชาในแต่ละหมวดวิชา และจำนวนหน่วยกิตรวม โดยที่แต่ละครั้งของการปรับปรุงจะ เป็นการวางแผนร่วมกันในรูปของคณะกรรมการ และโดยเฉพาะการร่างหลักสูตรฉบับแรกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาพื้นฐานทั่วไป จะอาศัยแนวทางที่ได้รับจากการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา อัน เป็นลักษณะที่ดีประการหนึ่งสำหรับการพัฒนาหลักสูตร แต่การจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรก็ เป็นการจัดร่างจากส่วนกลางตามความคิดเห็นของคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่ง เป็นลักษณะแบบเดียวกับกรณีการจัดร่างหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ยังคงขาดความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน (เรณู ผลสวัสดิ์ 2524 : 180) รวมทั้งขาดความคิดเห็นจากบุคคลสำคัญคือ ครูผู้สอนหรืออาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ บุคคลเหล่านี้มักจะมีได้ เป็นผู้มีส่วนร่วมรับรู้หรือทำความเข้าใจกับปัญหาข้อ เสนอแนะและแนวทางที่จะปรับปรุงใหม่ทั้ง ๆ ที่เป็นบุคคลสำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปในแนวทางที่วางไว้ (ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ 2522 : 42) สภาพเช่นนี้เกิดขึ้น เนื่องจากผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ส่วนใหญ่อยู่ในสาขาวิชาอื่น และยังไม่ได้มีการศึกษาหรือมีการประเมินความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องนี้แต่อย่างใด แต่สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีของการพัฒนาหลักสูตร ที่ปรากฏให้เห็นก็คือ มีการศึกษาสถานภาพ ปัญหา และความ ต้องการในการเรียนการสอนกระบวนวิชาทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในหลักสูตรวิทยาศาสตรการแพทย์ ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ, สุนนาคำทอง และบุรณ์ เกตุทัตสา 2522) ซึ่งจะ เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งสำหรับใช้ประกอบการพิจารณาจัด เนื้อหาวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในด้านของโครงสร้างจำนวนหน่วยกิตของวิชาพื้นฐานทั่วไป ในระยะภายหลังจากมีการประกาศกำหนด เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลระดับวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2525 แล้ว จะมีจำนวนหน่วยกิตรวม และหน่วยกิตแต่ละหมวดวิชา เป็นไปตามเกณฑ์ทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสถานภาพของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ของคณะกรรมการการศึกษาสถานภาพการศึกษาพยาบาล (ทบวงมหาวิทยาลัย 2526 : 52)

รูปแบบของการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปมีการพัฒนาจากรูปแบบแยกมาเป็นรูปแบบขนาน โดยจัดกระจายสัดส่วนรายวิชาแต่ละหมวดกำหนดบังคับรายวิชาให้นักศึกษาเรียนตลอดหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสถานภาพของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ที่พบว่ามีการจัดสอน

กระจายตลอดหลักสูตรเช่นกัน (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, สุนา คำทอง, บูรณ์ เกตุทัสสา 2522 : จ) สำหรับความคิดเห็นที่คาดหวังของอาจารย์ส่วนใหญ่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เกี่ยวกับการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปนั้น จะสอดคล้องกับความคิดเห็นของอาจารย์ส่วนใหญ่จากการศึกษาของบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ และคณะ ว่าควรจัดสอนเฉพาะในช่วงเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, สุนา คำทอง และบูรณ์ เกตุทัสสา 2522 : ฉ) ซึ่งเป็นการจัดวิชาให้เรียนในช่วง 2 ปีแรกของหลักสูตรนั่นเอง จะต่างกันก็แต่ความคาดหวังของอาจารย์จากผลการวิจัยครั้งนี้ต้องการให้จัดตามลำดับยาก-ง่ายอีกด้วย สำหรับการจัดเนื้อหาวิชานั้นอาจารย์คาดหวังให้มีการจัดลักษณะ เป็นเนื้อหาผสมผสานที่เน้นความสำคัญของการใช้ความคิดและมีวิจารณ์อย่างมีเหตุผลค่อนข้างมาก แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มในเรื่องการจัดเนื้อหาวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ เน้นไปในแนวทางของการผสมผสานศาสตร์ (Intergrated Knowledge)

2. จุดมุ่งหมาย แม้จะมีได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ สำหรับหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปไว้ในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ก็ตาม แต่ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาพยาบาล จากการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปครั้งนี้พบว่า อาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลมีความคาดหวังและความคิดเห็นที่ตรงกันในเรื่อง เข้าใจชีวิตและจิตใจของผู้อื่น โดยที่อาจารย์ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไปคาดหวังในคุณลักษณะ เรื่อง มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งกรณีแรกนั้น เป็นลักษณะที่สนองจุดมุ่งหมายในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์และศาสตร์กับสังคม สอดคล้องกับแนวคิดวิชาพื้นฐานทั่วไปในเรื่อง ให้รู้จักความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับสาขาวิชาต่าง ๆ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ 2522 : 245) สำหรับกรณีความคาดหวังของอาจารย์นั้น จะสนองจุดมุ่งหมายในเชิง เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี อันเป็นแบบแผนตามที่สังคมต้องการ (Carter V.Good 1965 : 18) และสอดคล้องไปในแนวทางที่ช่วยให้พัฒนาการของแต่ละบุคคลลงอกงามไปสู่สิ่งที่เป็นสารประโยชน์ร่วมกันในสังคม (ประชุมสุข อาชวอำรุง 2522 : 75) ดังที่ Michel De Mauarigue กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษานั้นไม่ได้ส่งเสริมให้เป็นปัญญาชนอย่างเดียว แต่ให้เป็นมนุษย์ปุถุชนด้วย (Michel De Maurigue อ้างในประชุมสุข อาชวอำรุง 2522 : 87)

3. เนื้อหาวิชา แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการจัดหมวดวิชาจาก เดิม แบ่งเพียง 3 หมวดวิชา มาเป็น 4 หมวดวิชา ในภายหลัง ลักษณะการเปลี่ยนแปลง เช่นนี้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2517 เรื่อยมาจนถึง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ พ.ศ. 2525

ในการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นประโยชน์ของรายวิชาพื้นฐานทั่วไปต่อการประกอบอาชีพพยาบาลของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์นั้น ทั้งนักศึกษาและอาจารย์พยาบาล มีความคิดเห็นและความคาดหวังที่ตรงกันว่าวิชาจิตวิทยามีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ และคณะ ที่พบว่าอาจารย์วิทยาศาสตร์ อาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาล เห็นว่าวิชาจิตวิทยา เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของนักศึกษาพยาบาลค่อนข้างมาก (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, สุมนา คำทอง และบุรณิ เกตุทัตสา 2522 : 125)

4. การบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไป พัฒนาการของการบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ เป็นไปในทางดีขึ้นคือ พัฒนาจากการบริหารโดยบุคคล ไปเป็นคณะกรรมการแม้ยังไม่มีพัฒนาไปถึงการจัดหน่วยงานอิสระขึ้นรับผิดชอบ ซึ่งรูปแบบเช่นนี้ เป็นรูปแบบการบริหารที่พึงประสงค์อันดับแรกของวิชาพื้นฐานทั่วไปก็ตาม แต่จากความคิดเห็นที่คาดหวังของอาจารย์พยาบาลในเรื่องนี้ ยังปรากฏให้เห็นว่าเลือกการบริหารโดยหน่วยงาน เฉพาะ เป็นอันดับรองจากภาควิชา ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าแนวโน้มต่อไปให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาโดยหน่วยงาน เฉพาะมากขึ้น

5. การเรียนการสอน แม้พัฒนาทางด้านการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ จะไม่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด เมื่อพิจารณาจากหลักการของวิชาพื้นฐานทั่วไปที่มุ่ง เสริมชีวิต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดและวิจรรณญาณกว้างขวาง ซึ่งต้องมีการฝึกฝนในด้านการอภิปราย การจัดกลุ่มสัมมนาหรือมีการจัดกิจกรรมทำโครงการ แต่ปรากฏว่าลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดอยู่ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ส่วนใหญ่ยังคง เน้นในเรื่องการบรรยายค่อนข้างมาก และจะไม่พบหรือพบน้อยมากในการจัดกิจกรรมการทำโครงการ

ในด้านการประเมินผล มีการพัฒนาจากระบบคะแนนมาเป็นระบบการตัดเกรด ซึ่งเป็นลักษณะสากลของการประเมินผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ปัญหาของการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเรื่องเวลา กล่าวคือ เป็นลักษณะปัญหาชั่วโมงสอนไม่สัมพันธ์กับเนื้อหา แต่จะไม่พบปัญหาผู้บริหารไปให้ความร่วมมือเท่าที่ควรในทุกสถาบัน

โดยสรุปพบว่า พัฒนาการที่มีแนวโน้มความก้าวหน้ามากขึ้น ได้แก่ ลักษณะการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไป การกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งในปัจจุบันยังไม่ปรากฏ การบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไป ในขณะที่การเรียนการสอนและเนื้อหาการสอน พอจะกล่าวได้ว่ามีลักษณะที่คงตัว การเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดมีน้อย ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง การประเมินผลหลักสูตรพื้นฐาน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในสายตาของอาจารย์ บัณฑิต และนักศึกษาในปัจจุบัน ที่พบว่าปัญหาของหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไป เป็นเรื่องการแปลวัตถุประสงค์ออกเป็นการปฏิบัติและการพยายามสร้างบุคคลให้บรรลุตาม เป้าหมายของหลักสูตรพื้นฐาน เป็นสำคัญ (ปรีชญ์ เวสาร์ชช และ เสรี วงศ์มณฑา 2524 : 170 (11).) และสอดคล้องตรงกับการเสนอความคิดเห็นของ พลสิทธิ์ หมูชูชัย ในเรื่องการจัดสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปมักจะจัด เนื้อหาวิชาที่วาง เรียงต่อกันเป็นตอน ๆ แม้จะใช้ชื่อวิชาในลักษณะสาขาสหสมรสก็ตาม แต่ลักษณะนี้ก็ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปไม่ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ควรปรับปรุง เป็นอันดับแรกก็คือ เรื่องการจัด เนื้อหาและการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งสมควรจะได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน

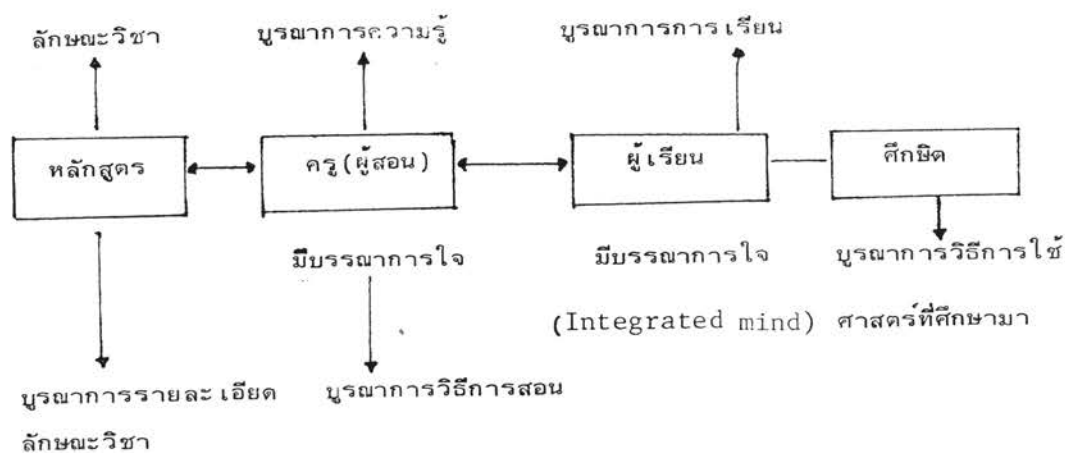
ข้อ เสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผล มีข้อ เสนอแนะดังนี้คือ

1. ควรจะได้มีการวางวัตถุประสงค์ของวิชาพื้นฐานทั่วไปที่ชัดเจน เด่นชัด แยกออกจากวัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรทั้งฉบับ ทั้งนี้ เพราะความสำคัญของการบรรลุผลในการเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไปจะอยู่ที่การแปลวัตถุประสงค์ออก เป็นการปฏิบัติ

2. ใน เรื่องของการปรับปรุงหลักสูตร ควรจะให้ผู้สอนวิชาพื้นฐานทั่วไปได้เข้ามีส่วนรับรู้และ เข้าใจ สภาพของการศึกษาพยาบาลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้ประสานประโยชน์ จากความร่วมมือกันทุกฝ่าย ให้เกิดขึ้นกับวิชาชีพพยาบาล

3. ความเป็นไปได้ในการจัดเนื้อหาการสอน ควรจะปรับปรุงในเรื่องของเนื้อหาวิชาในแนวทางที่มีการผสมผสานศาสตร์ เพื่อให้เกิดบูรณาการที่สมบูรณ์ (perfect integration) ซึ่งจะต้องเป็นการบูรณาการในทุกขั้นตอน แนวทางนี้ได้มีนักการศึกษา (พลสิทธิ์ หนูชูชัย 2522 : 308) เสนอไว้ที่น่าสนใจ สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ดังนั้นผู้วิจัย เห็นว่าแนวทางดังกล่าว ควรจะเป็นสิ่งที่สร้างความสำเร็จให้กับ การจัดการศึกษาพยาบาล โดยอาศัยวิชาพื้นฐานทั่วไปเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาได้ส่วนหนึ่ง

4. การบริหารวิชา ซึ่งแสดงแนวโน้มให้เห็นว่าอาจจะใช้การบริหารโดยหน่วยงาน เฉพาะ อันเป็นลักษณะที่ควรจัดกระทำเป็นอย่างดีสำหรับการบริหารวิชาพื้นฐานทั่วไป

5. เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต่อเนื่องกับข้อ เสนอแนะข้อ 3 และจากประเด็นที่ น่าสนใจในผลการวิจัย เกี่ยวกับรายวิชาที่คาดหวังให้เป็นพื้นฐาน เบื้องต้นหรือ เป็นประโยชน์ต่อการ ประกอบอาชีพพยาบาล ดังรายละเอียดในตารางที่ 29 และ 30 นั้น พบว่าบางรายวิชาเช่น ศิลปวิจักษณ์ ศาสนาเปรียบเทียบ อารยธรรม การเมืองการปกครอง เหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจ หรือคาดหวังอยู่ในระดับต่ำ แต่จากแนวคิดวิชาพื้นฐานทั่วไปที่มุ่งสร้างทัศนคติที่กว้างขวางไม่คิด คับแคบ เฉพาะในสาขาวิชาชีพของตน เสริมสร้างคุณธรรมด้านต่าง ๆ เพื่อให้เป็นคนที่สมบูรณ์ประ- กอบวิชาชีพได้ดี มีประสิทธิภาพวิชาต่าง ๆ ที่กล่าวถึงข้างต้น จึง เป็นวิชาที่มีความสำคัญตามแนว ทางนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึง เสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดวิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรสาขาพยาบาล- ศาสตร์ ควรให้ความสนใจและพิจารณาค้นหาหาเหตุวาทแนวทางจัดการวิชา รวมตลอดถึงการ พิจารณาจัดหาผู้สอนที่เหมาะสม และร่วมในการปรับปรุงวิธีการสอน ทั้งนี้ เพื่อประสานประโยชน์

ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพยาบาล ควรให้ความสำคัญกับวิชาพื้นฐานที่กล่าวถึงข้างต้น

ให้เกิดผลต่อการผลิตพยาบาลอย่างสอดคล้องตามแนวทางสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่ง เน้นการ เข้าถึง
ชุมชน เป็น สำคัญนั้น เอง